

στο μικροσκόπιο...

Η επίσημη κατάσταση της ελληνικής ΓΛΩΣΣΑΣ

Η Ελληνική είναι η επίσημη γλώσσα της Ελλάδας και μία από τις δύο επίσημες γλώσσες της Κύπρου μαζί με την Τουρκική. Είναι μία από τις επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. • Πρωτοελληνική (περ. 2000 π.Χ.), Μυκηναϊκή (περ. 1600–1200 π.Χ.), • Αρχαία ελληνική (περ. 800–300 π.Χ.). Διάλεκτοι: Αιολική, Αρκαδοκυπριακή, Αττική-Ιωνική, Δωρική, Παμφυλιακή; Ομηρική. • Ελληνιστική Κοινή (από περ. 300 π.Χ.), • Μεσαιωνική ελληνική (περ. 330–1453), • Νέα ελληνική γλώσσα (από το 1453). Διάλεκτοι: Καππαδοκική, Κυπριακή, Κατωιταλική, Κρητική, Ποντιακή, Τσακωνική, Ρωμανιώτικη, επίσης Δημοτική, Καθαρεύουσα.

και μεσαιωνικής ελληνικής δεν είναι ιδιαίτερα σαφή, πάντως τοποθετούνται χονδρικά κάπου στα τελευταία χρόνια του Βυζαντίου. Κατά την περίοδο αυτή (καθώς και στην Τουρκοκρατία) είχαμε μία εξίσου έντονη διαλεκτική διαφοροποίηση η οποία συνεχίζονταν μέχρι πριν μερικές δεκαετίες.

Η Γραμματική του Μανόλη Τριανταφυλλίδη ενώ περιγράφει την κοινή νέα ελληνική είναι παράλληλα ρυθμιστική για τη σημερινή χρήση της γλώσσας στο σχολείο και αλλού.

* Πρωτοελληνική γλώσσα

Για την πρώτη φάση (πρωτοελληνική) η οποία τοποθετείται πριν το 1600 π.Χ., οι όποιες γνώσεις μας για την ελληνική γλώσσα βασίζονται σε τεχνικές επανασύνθεσης που προκύπτουν από τη συγκριτική γλωσσολογία. Η πρωτοελληνική είχε 7 πτώσεις (ονομαστική, γενική, δοτική, αιτιατική, αφαιρετική, τοπική, κλητική). Επίσης είχε διατηρήσει σε πολύ μεγάλο βαθμό τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά της Ινδοευρωπαϊκής μητέρας-γλώσσας. Είχε τρεις φωνές (ενεργητική, παθητική, μέση) και τρεις αριθμούς (ενικός, δυϊκός, πληθυντικός). Σημαντικό χαρακτηριστικό της (που διατηρήθηκε σχεδόν μέχρι τα πρώτα μεταχριστιανικά χρόνια) ήταν ο μουσικός τόνος. Ο τόνος στα αρχαία ελληνικά δεν αντιστοιχούσε σε αύξηση της έντασης της φωνής (volume) αλλά σε αύξηση του ύψους (pitch).

* Μυκηναϊκή Γλώσσα

Στην αμέσως επόμενη φάση (μυκηναϊκή ελληνική) η οποία μαρτυρείται από τις πινακίδες της Γραμμικής Β' και από ορισμένους στίχους των Ομηρικών επών, παρατηρούμε εξίσου πολλούς αρχαϊσμούς. Π.χ. η γενική των ονομάτων σε -ος σχηματιζόταν με την κατάληξη -ιο (πρβλ. Ομηρικό "Πριάμοιο"), ενώ υπάρχει φθόγγος (που συμβολίζεται με) "q" ο οποίος βρίσκεται σε λέξεις όπου από την ΙΕ θα αναμέναμε ένα *kw ή ένα *gw. Οι πτώσεις Αφαιρετική και Τοπική διατηρούνται αλλά σε μάλλον περιορισμένο βαθμό.

* Αρχαία ελληνική γλώσσα

Στην κλασική ελληνική, αρχαιότερα κείμενα της οποίας είναι τα Ομηρικά έπη και αργότερο τεκμήριο η επιγραφή του Διτύλου, το βασικότερο χαρακτηριστικό είναι η υψηλή διαλεκτική διαφοροποίηση, η οποία οφείλεται πιθανότατα στην πολυδιάσπαση του ελληνόφωνου κόσμου σε διάφορα κρατίδια. Ως προς το αν οι βασικές διάλεκτοι της κλασικής εποχής (Ιωνική, αιολική, δωρική κλπ) δημιουργήθηκαν στην Ελλάδα λόγω

A Alpha (al-fah)	B Beta (bay-tah)	Γ Gamma (gam-ah)	Δ Delta (del-ta)	E Epsilon (ep-si-ilon)	Z Zeta (zay-tah)
H Eta (ay-tah)	Θ Theta (thay-tah)	I Iota (eye-o-tah)	K Kappa (cap-pah)	Λ Lambda (lamb-dah)	M Mu (mew)
N Nu (new)	Ξ Xi (zie)	O Omicron (om-e-cron)	Π Pi (pie)	Ρ Rho (roe)	Σ Sigma (sig-mah)

της πολιτικής πολυδιάσπασης των Ελλήνων ή «ήρθαν» μαζί με τα αντίστοιχα φύλα κατά την εποχή του Χαλκού, οι γνώμες διίστανται. Φαίνεται πως δεν αποκλείεται να συνέβησαν και τα δύο. Πάντως οι διάλεκτοι της κλασικής εποχής διέφεραν αρκετά μεταξύ τους και δεν θα ήταν υπερβολή να υποστηριχθεί ότι οι ομιλητές τους βρίσκονταν πολλές φορές στα ακραία όρια της αλληλοκατανόησης.

Μία από τις σημαντικότερες διαλέκτους της κλασικής εποχής ήταν η αττική διάλεκτος, που χρησιμοποιούνταν κυρίως στην Αθήνα αλλά και ως γλώσσα των φιλοσόφων και των επιστημόνων. Η αττική διάλεκτος προέρχεται από την ιωνική (τη βασική διάλεκτο των Ομηρικών επών) με αρκετές δωρικές επιδράσεις. Υιοθετήθηκε ως επίσημη γλώσσα όλης της Ελλάδας από τον Φίλιππο τον Μακεδόνα και ως επίσημη γλώσσα ολόκληρου του ελληνιστικού κόσμου από τον γιο του Αλέξανδρο. Από αυτήν προέρχονται απ' ευθείας σχεδόν όλες οι μεταγενέστερες ελληνικές διάλεκτοι.

* Ελληνιστική Κοινή γλώσσα

Αποτέλεσμα της χρήσης της αττικής διαλέκτου ως δεύτερης (και συχνά πρώτης) γλώσσας από πάρα πολλούς αλλόγλωσσους (αλλά και από ελληνόφωνους που μιλούσαν

πρωύτερα μια άλλη ελληνική διάλεκτο) ήταν σαρωτικές αλλαγές σε όλα τα επίπεδα της γλώσσας. Έτσι:

Η προφορά άλλαξε ριζικά με κυριότερο χαρακτηριστικό την προφορά των ει, η, υ, υι ως «ι» (ιωτακισμός) και την απώλεια των φθόγγων F (w) και H (δασειά).

Ο δυϊκός αριθμός, το απαρέμφατο και η μέση φωνή χάθηκαν.

Απλοποιήθηκε σημαντικά το σύστημα κλίσης ονομάτων και ρημάτων.

Το αποτέλεσμα όλων αυτών των μεταβολών ήταν η Ελληνιστική Κοινή, η οποία μαρτυρείται κυρίως στην Καινή Διαθήκη. Είναι χαρακτηριστικό ότι την ίδια εποχή έχουμε και τους πρώτους αττικιστές, αυτούς που θεωρούσαν απαραίτητη τη διατήρηση της «αυθεντικής» αττικής διαλέκτου, τουλάχιστον στο γραπτό λόγο.

* Μεσαιωνική ελληνική γλώσσα

Η ελληνιστική κοινή εξελίχθηκε στη μεσαιωνική ελληνική, η οποία μαρτυρείται κυρίως από δημοτικά τραγούδια. Τελευταία φωνολογική μεταβολή κατά το 10ο αιώνα ήταν ο ιωτακισμός και του «οι» και του «υ» που ως τότε προσφέρονταν ως [y], δηλαδή σαν το γαλλικό "u".

* Νέα ελληνική γλώσσα

Τα όρια μεταξύ νέας ελληνικής

* Γλωσσική επαφή

Η ελληνική γλώσσα έχει επηρεάσει όσο και επηρεαστεί από τις άλλες γλώσσες. Ελληνικές λέξεις χρησιμοποιήθηκαν στις επιστήμες διεθνώς, συχνά όμως με αλλαγμένη τη σημασία τους, ενώ πολλοί όροι, που δεν υπήρχαν στην ελληνική, έχουν φτιαχτεί με βάση ελληνικές ρίζες, συχνά μάλιστα σε συνδυασμό με λατινικές. Αντίστοιχα και η ελληνική γλώσσα έχει δανειστεί λέξεις, σημασίες λέξεων και γραμματικές δομές από τις προελληνικές γλώσσες μέχρι και τις σημερινές. Επιπλέον δανείζεται ξανά λέξεις που είχε δανείσει πρώτη σε άλλες γλώσσες. Η παραπάνω διαδικασία ονομάζεται αντιδάνειο.

* Ελληνικό αλφάβητο

Η πρώτη γραφή που αποδεδειγμένα χρησιμοποιήθηκε για τη γραφή της ελληνικής γλώσσας είναι η Γραμμική Β περίπου τον 15ο αιώνα π.Χ.. Το ελληνικό αλφάβητο άρχισε να χρησιμοποιείται από τον 9ο αιώνα π.Χ.. Το 403 π.Χ. εισήχθη στην Αθήνα το λεγόμενο Ευκλείδειο αλφάβητο. Αφαιρέθηκαν τα γράμματα ?, ? και ? και υιοθετήθηκαν τα γράμματα Η και Ω. Σε όλη την αρχαιότητα, το αλφάβητο περιλάμβανε μόνο τις μορφές των γραμμάτων που σήμερα τις λέμε κεφαλαία. Είναι η λεγόμενη μεγαλογράμματη γραφή. Από τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες, η επιθυμία των γραφέων να γράφουν πιο γρήγορα, καθώς επίσης και η ανάγκη να χωρούν περισσότερες πληροφορίες στα μικρά σε μέγεθος αλλά και ακριβά, φύλλα παπύρου ή περγαμηνής, οδήγησαν σιγά σιγά στη διαμόρφωση των μορφών των γραμμάτων που σήμερα λέγονται πεζές. Αυτή είναι η μικρογράμματη γραφή. Αυτή η διαδικασία μεταβολής της μορφής των κεφαλαίων γραμμάτων είχε συμπληρωθεί μέχρι τον 9ο αιώνα.